

**CONSIDERAȚII EPISTEMOLOGICE ASUPRA SECURITĂȚII PERSONALE.
DELIMITAREA EDUCAȚIEI PENTRU SECURITATE PERSONALĂ
CA OBIECT EPISTEMIC**

Angela CUTASEVICI, doctorand

UPS „I. Creangă”, Chișinău

Rezumat. În acest articol se abordează sintetic considerații epistemologice asupra securității personale, cu abordări din psihologie și științe politice, relevând și aspecte din filosofie și culturologie. La intersecția domeniului securității personale cu cel al științelor educației, se delimitează un obiect epistemic nou - educație pentru securitate personală. Se evidențiază specificațiile caracteristice, se elucidează locul educației pentru securitate personală în câmpul noțional al categoriei generice „securitate”, se elucidează raporturile logice ale noului concept cu alți termeni conecși.

Cuvinte-cheie: securitate, securitate umană, securitate personală, securitate psihologică, cultura securității, educație de securitate, educație pentru securitate personală.

**EPISTEMOLOGICAL CONSIDERATIONS ON PERSONAL SECURITY.
DELIMITATION OF EDUCATION FOR PERSONAL SECURITY
AS EPISTEMIC OBJECT**

Abstract. This article deals with the epistemological considerations on personal security, with approaches from psychology and political science, and also points out aspects of philosophy and culturology. At the intersection of the field of personal security with that of the education sciences, a new epistemic object is delineated - education for personal security. Characteristic specifications are highlighted, the place of education for personal security is elucidated in the notion field of the generic "security" category, the logical ratios of the new concept are elucidated with other contextual terms.

Keywords: security, human security, personal security, psychological security, the culture of security, education for security, education for personal security.

Securitatea personală reprezintă o preocupare esențială a omenirii, de la începuturile sale, constituind o nevoie/trebuință a omului la toate etapele dezvoltării sale. Astfel, securitatea personală se regăsește în ierarhiile existente ale nevoilor umane:

▪ A. Maslow (1943) o plasează în categoria nevoilor de bază (primare), îndată după nevoile fiziologice (ale căror satisfacere asigură supraviețuirea individului: hrană, adăpost, apă, aer etc.) [18, p. 167-179]. Acest al doilea nivel al piramidei lui Maslow cuprinde „ansamblul condițiilor și factorilor, deopotrivă externi și interni, determinanți pentru realizarea unei stări de echilibru prospectiv, adică de stabilitate, de certitudine a existenței atât pentru prezent, cât și pentru viitor”:

- factori externi – „adăpostul, îmbrăcămintea, „proviziile pentru ziua de mâine”, banii în cont, lipsa dușmanilor sau a pericolelor; existența unor surse certe de venit, ordinea socială (lipsa criminalității, respectarea drepturilor și libertăților cetățenești etc.), calitatea elementară a vieții (salubritate, alimentație sănătoasă etc.), lipsa războaielor, tulburărilor sociale ori calamităților naturale etc.”;

- factori interni – „lipsa stresului puternic, a tulburărilor existențiale marcante (boli fizice sau psihice; pierderea unor ființe apropiate față de care se crease o dependență profundă; pierderi materiale de anvergură etc.)” [6, p. 15-16].

Pentru caracterizarea sentimentelor de securitate și insecuritate, Maslow a folosit termenul de „miros psihologic” („psychological flavor”) – un construct universal pentru viața omului. Respectiv, „mirosul securității” se detectează în tot ceea ce face, gândește, simte o persoană cu referire la factorii interni și externi relevați mai sus [19].

- C. Alderfer (1969) a comprimat cele cinci niveluri ale piramidei lui Maslow în trei, integrând nevoile fiziologice și de securitate personală la primul nivel – cel al nevoilor legate de existență. Spre deosebire de concepția lui Maslow, în accepțiunea lui Alderfer, aceste nevoi derivă mai degrabă din satisfacerea unor condiții materiale [2].

- Conceptualizând modelul teoretic al îngrijirii medicale, V. Henderson (1968) a definit 14 nevoi fundamentale ale individului (ca ființă bio-psiho-socială), atingerea de către pacient a independenței în satisfacerea cărora constituie scopul profesiei de asistent medical. Cercetătoarea, supranumită „prima doamnă a nursing-ului”, plasează la nivelul al nouălea nevoia de a evita pericolele, precizând că acestea pot proveni din mediul intern sau extern [14, p. 26-28].

Tot din cele mai vechi timpuri, securitatea personală a constituit un obiect al cunoașterii umane. Epistemologia securității personale își are rădăcinile în ideile gânditorilor chinezi străvechi Lao Zi și Confucius (sec. VI î.Hr.), doctrinele marilor filosofi eleni Platon și Aristotel (sec. IV î.Hr.), ale „omului universal” Cicero (sec. II î.Hr.) [40]. Este relevant că, în mitologia romană, *Securitas* era zeița siguranței și securității statului roman. Ea asigura protecția și bunăstarea imperiului. Reprezentarea acestei zeițe s-a regăsit pe reversul unei medalii emise în perioada domniei împăratului Hostilian (anul 251 d.Hr.), având inscripția „libertate în fața amenințării” [13, p. 171]. Menționăm, în acest sens, că etimologia termenului *securitate* se trage din limba latină. Prefixul *se* exprimă separare, eliminare, iar rădăcina vine de la *cura* – grijă, preocupare – care, la rândul său, descinde din proto-indo-europeanul *kois* – grijă [23]. Astfel, originile cuvântului *securitate* sunt identificate în termenii latini *securitatis* și *securitas*: lipsă de grijă, fără teamă de rău.

Pentru a dezvălui semnificațiile actuale privind conceptul de securitate personală, vom analiza contextul câmpului noțional căruia îi aparține și cel al raporturilor logice pe care le determină.

Ținând cont de faptul că „**securitatea**, la fel ca și alte concepte din științele sociale, nu acceptă o definiție neutră” [3, p. 298], relevăm câteva semnificații oferite actualmente în ediții enciclopedice afirmate:

- Oxford English Dictionary explică securitatea drept „condiția de a fi protejat sau de a nu fi expus unui pericol, sentimentul de siguranță sau de eliberare în absența pericolului” [24];

- Conform Dicționarului Explicativ al Limbii Române, securitatea denotă „faptul de a fi la adăpost de orice pericol; sentiment de încredere și de liniște pe care îl dă cuiva absența oricărui pericol” [9, p. 969];
- În glosarul de termeni „Religie și securitate în Europa secolului XXI”, se precizează că securitatea „semnifică situația în care o persoană, un grup de persoane, stat, alianțe, în urma unor măsuri specifice adoptate individual sau în înțelegere cu alți actori, capătă certitudinea că existența, integritatea și interesele lor fundamentale nu sunt primejduite” [7, p. 399].

Acestea, ca și multiple alte semnificații similare, relevă sensul obiectiv și subiectiv al noțiunii de securitate, explicitate în una dintre cele mai cunoscute și vechi definiții, care aparține lui A. Wolfers: „securitatea reprezintă o valoare”; „în sens obiectiv, măsoară absența amenințărilor la adresa valorilor dobândite, iar într-un sens subiectiv, absența temerii că asemenea valori vor fi atacate” [29, p. 150].

Se poate conchide, în consens cu cercetătoarea N. Albu, că, semantic, *securitatea*: „reprezintă, la general, a fi la adăpost de orice pericol în corelație și cu existența unui sentiment de încredere și de liniște pe care îl dă cuiva absența oricărui pericol”; implică „absența ipotetică a pericolului pentru individ, societate, stat și reala apărare a acestora de pericole, capacitatea de a face față amenințărilor”; „se asociază fie cu un individ, fie cu o colectivitate” [1, p. 5].

Relevând geneza conceptului *securitate*, savantul C. Manolache deduce că acesta „reprezintă eminent o categorie social-istorică, fiind conștientizată de omenire pe parcursul întregii sale evoluții” [17, p. 241]. S. Sprincean sintetizează stadial evoluția noțiunii de securitate în cercetările științifice, aparținând unor școli și direcții cristalizate în ultimele două secole (școala tradițional-realistă, cea liberal-idealistă, behavioristă, constructivistă ș. a.): „de la stadiul de caracteristică a puterii de stat în relația cu alte entități statale pe arena internațională (în accepție tradiționalistă) la stadiul de stare sinergetică specifică tuturor tipurilor de sisteme: tehnice, sociale și biologice (în accepție post-neoclastică), însemnând echilibru, armonizare și prosperare, mai ales, la nivel individual al personalității umane, ca măsură a lucrurilor și element de referință pentru toate tipurile de sisteme” [27, p. 177].

Extinderea conceptului de securitate din contextul intereselor naționale ale statului la nivelul individual al personalității umane a generat conceptul de **securitate umană**. Acesta a fost introdus în circuitul academic de psihologul și pedagogul canadian W.E. Blatz (1966) [4, p. 18] și a marcat dezvoltarea conceptului prin cercetările științifice ale unui șir de personalități din comunitatea științifică mondială, cum ar fi : B. Buzan, O. Wæver, J. de Wilde, M. Foucault, D. Bell, U. Beck, Fr. Fukuyama, A. Giddens, B. Møller, W.E. Blatz, P. Mische și G. Mische, L.C. Chen, L. Axworthy, H. Van Ginkel, K. P. Bajpai, R. Thakur, A. Suhrke, J. Nef, J. Leaning, Ed. Neuman, C. Thomas, T. Shahrbanou, C. Anuradha, R. McCrae, D. Hubert, F.O. Hampson, J. Daudelin, J.B. Hay, H. Reid, T. Marting, R. Paris, N. Thomas, W.T. Tow, J.N. Voïnov Kohler, N. MacFarlane, Foon Khong Yuen, B. von

Tigerstrom, M.S. Weinert, M. Kaldor, R. David, P.J. Burgess, P. Battersby, J.M. Siracusa, M. Weissberg, P. Heinbecker, Fr. Fouinat, D. Henk, R. Ferreira, M.R. Amstutz, T. Owen, P. H. Liotta, St. Lonergan, K. Gustavson, B. Carter, A. Hammerstad, G. King, Ch. Murray, D.T. Graham, N.K. Poku, N. Renwick, J. Glenn, G. MacLean, Cr. Badescu [apud 26, p. 26]. Printre cercetătorii autohtoni se fac remarcați: A. Ursul, T. Tîrdea, C. Manolachi, S. Sprincean ș. a.

Un aport determinant în configurarea teoretico-metodologică a conceptului de securitate umană îi aparține ONU, experții căreia au reușit să sistematizeze accepțiunile teoretice și să construiască, treptat, o abordare fundamentală complexă. Se evidențiază Raportul *Human Development Report 1994, New Dimensions of Human Security* care a stabilit paradigma securității umane. Această nouă paradigmă a reperat toate modelele ulterioare de securitate, aducând, în prim-plan, individul, persoana – în contrast cu vechile strategii de securitate, focalizate pe securitatea statului: „Securitatea umană nu este o preocupare cu arma – este o preocupare pentru viața și demnitatea umană. Ideea securității umane, deși simplă, este de natură să revoluționeze societatea în secolul XXI” [15, p. 22].

Menționăm că, deși numeroși analiști au lansat multiple definiții ale securității umane, ca și alte concepte fundamentale, cum ar fi libertatea umană, securitatea umană este mai ușor de identificat prin absența decât prin prezența sa. Întru configurarea conceptului, în Raportul vizat se stipulează patru caracteristici esențiale ale securității umane: este o preocupare universală; componentele ei sunt interdependente; este mai ușor de asigurat prin prevenirea timpurie decât prin intervenția ulterioară; este centrată pe oameni [idem, p. 22-23].

Raportul *Human Security Now* din 2003 a avut un aport fundamental în dezvoltarea conceptului de securitate umană, proclamând că „gândirea asupra securității s-a lărgit de la preocuparea exclusiv de securitatea statului la preocuparea de securitatea oamenilor” [16, p. 3]. Totodată, se susține că, prin această înțelegere, nu se înlocuiește securitatea statului cu securitatea oamenilor, cele două aspecte fiind reciproc dependente.

În acest Raport, Comisia ONU pentru drepturile omului și-a formulat definiția securității umane: „a proteja nucleul vital al tuturor vieților umane în moduri care îmbunătățesc libertățile omului și împlinirea umană. Securitatea umană înseamnă protejarea libertăților fundamentale – libertăți care sunt esența vieții. Aceasta înseamnă protejarea oamenilor de amenințările și situațiile critice (severe) și pervazive (răspândite). Aceasta înseamnă utilizarea unor procese care se bazează pe forțele și aspirațiile oamenilor. Aceasta înseamnă crearea unor sisteme politice, sociale, de mediu, economice, militare și culturale, care, împreună, oferă oamenilor edificiul blocurilor de supraviețuire, mijloace de trai și demnitate” [idem, p. 4].

Actualmente, securitatea umană s-a statornicit ca o paradigmă emergentă pentru înțelegerea vulnerabilităților globale, care dezvăluie o înțelegere centrată pe oameni și

multidisciplinară a securității, implică o serie de domenii de cercetare, inclusiv studii de dezvoltare, relații internaționale, studii strategice și drepturile omului.

Conceptul de **securitate personală** a fost reliefat în Raportul *Human Development Report 1994, New Dimensions of Human Security*, ca una dintre cele șapte componente ale securității umane, fiecare cu provocările sale, dar intercorelate și interdependente, fiindu-le specific efectul „domino” ca mod de manifestare: securitatea economică; securitatea alimentară; securitatea sănătății; securitatea de mediu; securitatea personală; securitatea comunitară; securitatea politică [15, p. 24-25].

Menționându-se că nici un alt aspect al securității umane nu este atât de important pentru oameni ca securitatea lor față de violența fizică, se listează categoriile de amenințări împotriva securității personale:

- amenințări din partea statului (tortură fizică);
- amenințări din alte state (război);
- amenințările altor grupuri de persoane (tensiunile etnice);
- amenințările persoanelor sau bandelor împotriva altor indivizi sau a bandelor (criminalitate, violență pe stradă);
- amenințări îndreptate împotriva femeilor (viol, violență în familie);
- amenințări adresate copiilor pe baza vulnerabilității și dependenței lor (abuz asupra copiilor);
- amenințări la adresa sinelui (sinucidere, consum de droguri) [idem, p. 30].

La momentul elaborării respectivului raport, unele categorii marcau stadii incipiente de construcție și au fost dezvoltate pe parcursul anilor următori. Câmpul amenințărilor pentru securitatea personală se precizează, de exemplu, pe baza celor ce țin de accidente, calamități (inclusiv tehnogene și biologic-sociale), abuz (inclusiv abuzul de sine, cum ar fi drogurile) și neglijență, amenințările pentru onoarea și demnitatea persoanei. Globalizarea a generat variate efecte provocatoare pentru securitatea personală, precum: insecuritatea la locul de muncă (migrația, munca fără contract), amplificarea morbidității (SIDA, răspândirea rapidă a maladiilor), fluxurile culturale neechilibrate, extinderea rețelelor globale de mass-media, elemente criminale legate de comerțul ilicit ș.a.

Putem conchide că lista amenințărilor pentru securitatea personală se extinde/modifică odată cu dezvoltarea societății, a omenirii, în general. În același sens, s-a pronunțat și K. Waltz, fondatorul curentului neorealist în relațiile internaționale, care argumentează că „insecuritatea statelor, ca și a popoarelor și indivizilor, este direct proporțională cu întinderea libertății lor; dacă se dorește libertatea, insecuritatea trebuie acceptată” [apud 22].

În aceeași ordine de idei, considerăm relevantă argumentarea naturii stocastice a securității, propusă de A. Muravîh [37, p. 608]. Abordând securitatea sub aspect sistemic, Muravîh definește domeniul stărilor periculoase pentru funcționarea unui sistem între abaterea maximal admisă $\Delta_{\max}$ a valorilor parametrilor sistemului și abaterea lor critică

$\Delta_{cr.}$, la depășirea căreia se declanșează o stare de catastrofă. Datorită prezenței factorilor de inițiere a riscului aleatoriu, care nu pot fi supuși controlului subiectiv, există întotdeauna o probabilitate finită (fie și extrem de mică) a abaterii critice, ceea ce demonstrează imposibilitatea obținerii unei securități absolute prin crearea situației ideale în care ar lipsi toate amenințările.

O importanță deosebită asupra evoluției conceptului de securitate personală o deține dezvoltarea aspectelor psihologice, care se urmărește inclusiv în varia domenii, de exemplu, domeniile psihologiei sociale, a muncii, a sportului, juridice, militare ș. a. [apud 35, p. 3].

Cercetătoarea A. Bolboceanu referă *securitatea psihologică* la contextele sociale, în care „oamenii au încredere în persoanele care alcătuiesc cercul lor de relații, simt că nu există amenințări reale sau potențiale, sunt deschiși pentru alții, au încredere și așteaptă același lucru de la cei din jurul lor”; „oamenii se simt în securitate psihologică atunci când nu le este amenințat Eul, imaginea proprie, nu sunt criticați cu răutate, când există condiții de viață necesare pentru echilibrul sufletesc și dezvoltare” [5, p. 48].

Savantul rus N. Efimova susține o accepțiune similară, descriind *securitatea psihologică* drept „percepția pozitivă de sine a omului, starea de bine emoțională, intelectuală, personală și socială în condiții socio-psihologice specifice, precum și absența unor situații care provoacă daune psihologice și încălcarea drepturilor sale.” Cercetătoarea dezvoltă această idee: „Securitatea personală reprezintă un sistem structurat complex de procese mentale, al cărui nucleu îl constituie lipsa contradicțiilor dintre cerințele externe și cele subiective ale subiectului și orientările sale de viață” [31, p. 7].

O abordare amplă găsim la Krasnyanskaya T.M., care evidențiază niveluri ale securității psihologice prin prisma conceptelor *individ*, *subiect*, *personalitate*, *individualitate* [33]. Propunem în figura 1 o abordare complexă a acestor niveluri.

Aici trebuie să facem o paranteză și să menționăm că științele juridice nu fac deosebire între conceptele de *individ*, *subiect*, *personalitate*, *individualitate*, dar le abordează unitar în contextul noțiunii *subiect de drept* cu înțeles de „titular de drepturi și obligații” [10]. În acest sens, în acte legislative, termenii *securitatea personală*, *securitatea persoanei*, *securitatea individului* se utilizează în raport de identitate, la fel se folosesc ca sinonime *siguranța personală*, *siguranța persoanei*, *siguranța individului* [32]. Totodată, se discriminează termenii *securitate* și *siguranță*, în sensul apropiat accepțiunii psihologice: noțiunea *securitate personală* are un conținut mai extins și include noțiunea de *siguranța personală*:

Omul, ca individualitate, înglobează totalitatea particularităților sale psihice, fiziologice și sociale, sub aspect de unicitate, originalitate și irepetabilitate. Dacă personalitatea este „vârful” întregii structuri a calităților umane, apoi individualitatea reflectă „profundimea” personalității și a subiectului activității (B. G. Ananiev)

IV: Securitatea personală la nivelul abordării persoanei ca individualitate:

- integrează nivelurile premergătoare ale securității psihologice – ca individ, ca subiect, ca personalitate – în contextul spațiului vital unic pentru omul concret;
- evidențiază trei aspecte ale individualității umane, care sunt supuse nevoii de securitate: psihic, fizic, spiritual.

Omul, ca personalitate, exprimă integritatea subiectului vieții. Personalitatea este o calitate sistemică a individului, dobândită în cadrul dezvoltării cultural-istorice, care posedă proprietățile de activism, subiectivitate, părtinire, conștientizare (A.N. Leontiev) [36, p. 196].

III. Securitatea personală la nivelul abordării persoanei ca personalitate

- se bazează pe însușirea de către un anumit individ a valorilor sociale și de grup și a dezvoltării unor astfel de calități personale precum moralitatea, demnitatea personală, raționalitatea, responsabilitatea.

- în mare măsură este supusă dirijării și, în consecință, îmbunătățirii, vizând:

- a) în sens larg – procesul de însușire ontogenetică a măsurilor social optime pentru asigurarea securității (noțiunile, metodele și procedeele de asigurare a securității personale specifice culturii de referință, prin integrarea socio-culturală);
- b) în sens restrâns – asimilarea de către o persoană a unui anumit set de reprezentări și abilități care corespund nevoilor de securitate ale existenței sale actuale; relevă însușirea experienței de percepere a unor situații extreme și a modalităților aferente de comportament.

Omul, ca subiect, acționează ca purtător al activității sale productive (B. G. Ananiev) [30, p. 266].

II. Securitatea personală la nivelul abordării persoanei ca subiect:

- spre deosebire de nivelul I, admite o anumită reglementare, de exemplu prin crearea condițiilor optime pentru asigurarea siguranței, dezvoltarea atenției

subiectului asupra stării sale actuale și îmbunătățirea abilităților de recunoaștere a acesteia, îmbunătățirea în mod deliberat a unui șir de proprietăți mentale, care permit evitarea sau depășirea pericolului;

- se stabilește în contextul corelării condițiilor concrete ale vieții și activității cu capacitatea omului de a-și păstra siguranța în aceste condiții;
- ca subiect, omul organizează securitatea personală într-o sferă a vieții și activității sale, fără a influența, în mare, securitatea celorlalți.

Omul, ca individ, este reprezentat prin caracteristicile sale naturale, biologice, ca organism uman (A.N. Leontiev, B. G. Ananiev, V.S. Merlin, A. G. Asmolov ș.a.) [apud 33, p. 147].

I. Securitatea personală la nivelul abordării persoanei ca individ:

- vizează aspecte comune pentru toți reprezentanții speciei umane, referitoare la siguranța în raport cu pericolele față de viața și sănătatea lor;
- este reglată de nevoia de siguranță sau auto-păstrare a omului și acționează

ca o rezervă a securității umane în situații în care mijloacele securității sociale nu pot fi utilizate în mod corespunzător datorită anumitor circumstanțe;

- se consemnează în diverse acte legislative prin definirea măsurilor de protecție a persoanei în raport de pericole standarde pentru toți.

Figura 1. Nivelurile securității psihologice (după Krasnyanskaya T.M.)

Siguranța personală include:

- ✓ libertatea individuală a omului;
- ✓ integritatea fizică (corporală);
- ✓ integritatea morală;
- ✓ integritatea psihică [41, p. 150],
excluzând amenințări externe pentru:
- ✓ viață,
- ✓ sănătate,
- ✓ libertate fizică,
- ✓ onoare și demnitate [39, p. 42].

Securitatea personală include:

- ✓ protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei/individului (inclusiv integritatea personalității);
- ✓ asigurarea unui nivel decent și a calității vieții persoanei/individului;
- ✓ crearea condițiilor pentru dezvoltarea potențialului personal;
- ✓ satisfacerea nevoilor materiale, sociale și spirituale ale persoanei/individului [38, p. 6].

Structurarea etalată în Figura 1 pune în valoare următoarea semnificație: „Securitatea personală relevă o formațiune psihologică integrală, care reflectă o stare adecvată unei situații, combinând siguranța și deschiderea unei persoane ca individ, subiect și personalitate în mediul înconjurător la nivelul fiziologic, psihic și spiritual al organizației sale. (...) Rolul hotărâtor în asigurarea securității personale aparține individualității umane. Caracteristicile de personalitate stabilesc contextul valoric al percepției unei situații legate de securitatea personală și au impact asupra comportamentului subiectului în această situație” [33, p. 153].

Deoarece personalitatea omului este puternic determinată de educație [8, p. 161], deducem oportunitatea unei **educații pentru securitatea personală**, având drept finalitate valorizarea securității personale și adoptarea unui comportament orientat spre asigurarea ei.

Ca rezultat, reliefăm următoarele considerații epistemologice asupra securității personale.

1. Securitatea personală:

- reprezintă una dintre nevoile primare ale omului, la toate etapele dezvoltării sale [18, 2, 14];
- constituie una dintre componentele intercorelate ale fenomenului *securitate umană*, care, la rândul său, reprezintă o componentă vitală a *dezvoltării participative* a comunităților și *dezvoltării durabile* a omenirii [16];
- implică factori ce pot fi structurați după patru componente:
 - *componenta socială* definită prin incluziunea subiectului în sistemul de măsuri de protecție garantate la nivel social;
 - *componenta psihofiziologică* conturată de mecanismele naturale de adaptare la mediul extern, dependentă de sexul subiectului, specificul constituției fizice, proprietățile sistemului nervos;

- *componenta psihologică* determinată de nivelul dezvoltării sociale a parametrilor psihici ai omului: sferele cognitivă, afectiv-volitivă, motivațională, parametrii caracterologici;
- *componenta experiențială* constituită din achizițiile subiectului (cunoștințe, abilități, valori, comportamente) necesare pentru asigurarea securității personale [34].

2. Securitatea, ca obiect epistemic, generează două domenii epistemice interdisciplinare, relativ noi:

- la intersecția cu științele culturii – **cultura de securitate**: „abordare instituțională modernă care promovează problematica securității; cunoașterea registrului de urgențe publice de ordin politic, militar, economic, societal și ecologic; totalitatea noțiunilor, ideilor și informațiilor de care dispun, la un moment dat, cetățenii statului, referitoare la valorile, interesele și necesitățile naționale de securitate; modalitate de dezvoltare a unor atitudini, motivații și comportamente necesare apărării și protecției personale, de grup și statale față de vulnerabilități, factori de risc, amenințări, stări de pericol sau agresiuni potențiale, precum și promovării lor în mediul intern și internațional de securitate” [20];
- la intersecția cu științele educației – **educație de securitate**: „educație preventivă și de gestiune a noului mediu de securitate intern și internațional, precum și a tipurilor de amenințări la adresa securității; ansamblu de măsuri întreprinse în mod sistematic de către autorități publice și organizații neguvernamentale; modalitate prin care noțiunile, ideile și informațiile referitoare la valorile, interesele și necesitățile naționale de securitate sunt utilizate, în forme și prin mijloace adecvate, în scopul formării și dezvoltării însușirilor intelectuale, morale și comportamentale ale cetățenilor în domenii și probleme ale securității naționale și internaționale” [20].

Particularizând educația de securitate pe sectorul securității personale, delimităm un obiect epistemic nou – **educație pentru securitate personală**, cu următoarele specificații:

- ✓ proces de influențare amplă și conștientă, sistematică a subiecților, orientat spre educația preventivă și de gestiune a mediului de securitate personală, precum și a tipurilor de amenințări la adresa securității personale;
- ✓ realizat în cadrul formal, nonformal și informal, la nivelurile sistemului educațional, autorităților publice și organizațiilor neguvernamentale;
 - ✓ având finalitatea formării și dezvoltării la cetățeni a comportamentului orientat spre asigurarea securității personale, iar direcția de evoluție trasată în contextul unitar al educației permanente și autoeducației.

EDUCAȚIE DE SECURITATE

SECURITATE

stare sinergetică specifică tuturor tipurilor de sisteme: tehnice, sociale și biologice, însemnând echilibru, armonizare și prosperare, mai ales, la nivel individual al personalității umane, ca măsură a lucrurilor și element de referință pentru toate tipurile de sisteme

SECURITATE UMANĂ

are ca scop să protejeze esența vitală a tuturor ființelor vii în așa mod ca aceste acțiuni să sporească libertățile umane și posibilitățile de realizare ale omului

SECURITATE PERSONALĂ

provocări:

violența fizică, terorismul, crima, violența domestică și munca copiilor,
abuzul și neglijența, accidentele, calamitățile, amenințările pentru onoarea și demnitatea persoanei

EDUCAȚIE PENTRU SECURITATE PERSONALĂ:

- ✓ proces de influențare amplă și conștientă, sistematică a subiecților, orientat spre educația preventivă și de gestiune a mediului de securitate personală, precum și a tipurilor de amenințări la adresa securității personale,
- ✓ realizat în cadrele formal, nonformal și informal, la nivelurile sistemului educațional, autorităților publice și organizațiilor neguvernamentale,
- ✓ având finalitatea formării și dezvoltării la cetățeni a comportamentului orientat spre asigurarea securității personale, iar direcția de evoluție trasată în contextul unitar al educației permanente și autoeducației.

Figura 2. Locul conceptului „educație pentru securitate personală” în câmpul noțional al categoriei generice „securitate”

Din punct de vedere al extensiunii sferei noțiunii, noul concept **educație pentru securitate personală** se reliefează în contextul următoarelor raporturi logice [25, pp. 27-30] cu termeni conecși:

- se subordonează conceptului *educație de securitate*, care, la rândul său, se află în raport de încrucișare/intersecție cu noțiunea *cultura securității*;
- se află în raport de încrucișare/intersecție cu noțiunea *securitate personală*, care la rândul său specifică, în contextul termenului *persoană*, noțiunea *securitate umană*, aceasta fiind subordonată conceptului generic *securitate*.

În figura 2 este prezentat locul conceptului *educație pentru securitate personală* în câmpul noțional al categoriei generice *securitate*.

Bibliografie

1. Albu N. Conceptele de Securitate și Securitate națională: teorii și politici. În: Revista Militară, 2010, nr. 1 (3). p. 4-13.
2. Alderfer C. P. An Empirical Test of a New Theory of Human Needs. În: Organizational Behaviour and Human Performance, 1969, volume 4, issue 2. p. 142–175.
3. Baylis J. International and global security in the post-cold war era. În: Baylis J., Smith S. The Globalization of World Politic (third edition). New-York: Oxford University Press, 2005. p. 297-324.
4. Blatz W. E. Human Security: Some Reflections. Toronto: University of Toronto Press, 1966. 131 p.
5. Bolboceanu A. Stările afective ale elevilor și securitatea psihologică. În: Univers Pedagogic, 2014, nr. 1. p. 47-52.
6. Burcu A. Piramida trebuințelor umane fundamentale. București: Ed. Fundației „Mercur”, 2003. 66 p.
7. Buță V., Ion E., Dinu M. Ș. (coord.) Religie și securitate în Europa secolului XXI - Glosar de termeni. București: Ed. Univ. Naționale de Apărare „Carol I”, 2007. 468 p.
8. Cristea S. Dicționar de pedagogie. Chișinău-București: Litera, 2000. 398 p.
9. Dicționarul explicativ al limbii române (ediția a II-a revăzută și adăugită, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”). București: Ed. Univers Enciclopedic Gold, 2016. 1376 p.
10. Dicționar e-juridic. <https://e-juridic.manager.ro/dictionar-juridic/subiect-de-drept/4107.html> [vizitat 21.08.2018].
11. Dinu I., Dinu D. Corelația dintre siguranța individului și securitatea internă. Sibiu: Universitatea Alma Mater, 2011. 68 p.
12. Foucault M. The Birth of Biopolitics. Lectures at the Collège de France, 1978-1979. London: Palgrave Macmillan UK, 2008. 346 p.

13. Funieru F. Societate și Securitate. În: Revista Română de Sociologie, 2011, nr.1-2. p. 170-184.
14. Henderson V. Basic Principles of Nursing Care. American Nurses Pub., 1997. 96 p.
15. Human Development Report 1994. New York, UNDP: Oxford University Press, 1994. 136 p. http://hdr.undp.org/sites/default/files/reports/255/hdr_1994_en_complete_nostats.pdf [vizitat 10.08.2018].
16. Human security Now. New York: Commission on human security, 2003. 168 p. <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/91BAEEDBA50C6907C1256D19006A9353-chs-security-may03.pdf> [vizitat 10.08.2018].
17. Manolache C. Organismul militar al Republicii Moldova. Construcția militară și securitatea statului: Monografie. Chișinău: Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan”, 2015. 386 p.
18. Maslow A. Motivație și personalitate. București: Ed. Trei, 2013. 568 p.
19. Maslow A. The dynamics of psychological security-insecurity. In: Journal of Personality, 1942, Volume 10, Issue 4, p. 331–344. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1467-6494.1942.tb01911.x> [vizitat 23.08.2018].
20. Mic Dictionar de cultură de securitate. <http://www.cpcs.ro/dictionarsecuritate.php> [vizitat 22.08.2018].
21. Mische P., Mische G. Toward a Human World Order: Beyond the National Security Straitjacket. New York: Paulist Press, 1977. 399 p.
22. Moise S. Fațete ale conceptului de securitate. În: Coloviu strategic, Universitatea Națională de apărare „Carol I”, 2006, nr. 5 (LII). https://cssas.unap.ro/ro/pdf_publicatii/cs05-06.pdf [vizitat la 10.09.2018].
23. Online Etymology Dictionary. www.etymonline.com. [vizitat 19.08.2018].
24. Oxford Dictionaries <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/> [vizitat 16.08.2018].
25. Sandu A. Logica și teoria argumentării. Iași: Ed. Lumen, 2012. 153 p.
26. Sprincean S. Securitatea umană și bioetica: Monografie. Chișinău: Tipogr. Centrală, 2017. 304 p.
27. Sprincean S. Componenta socio-culturologică a securității umane în contextul dezvoltării sustenabile a sociumului. În: Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică, 2017, nr. 2 (31), 2017. p. 176-183.
28. Ursul A., Rusandu I., Capcelea A. Dezvoltarea durabilă: abordări metodologice și de operaționalizare. Chișinău: Știința, 2009. 251 p.
29. Wolfers A. Discord and collaboration: Essays on international politics. Baltimore: John Hopkins University Press, 1962. 283 p.
30. Ананьев Б. Г. *Человек как предмет познания*. 3-е издательство. СПб.: Питер, 2001. 288 с.

31. Ефимова Н. С. Основы психологической безопасности. М.: ИД «ФОРУМ»: ИНФРА-М, 2009. 192 с.
32. Колоткина О. А. К вопросу о соотношении понятий «безопасность личности» и «личная безопасность». В: NovaInfo, 2016, №57-2. <https://novainfo.ru/article/9766> [vizitat 18.08.2018].
33. Краснянская Т. М. Личная безопасность человека в проблемном поле психологии безопасности. В: Вестник Ставропольского государственного университета, 2005, № 40. с. 145-153.
34. Краснянская Т. М. Психология личной безопасности субъекта. Монография. Ессентуки: Издательство «РОССЫ», 2002. 156 с.
35. Краснянская Т. М. Психология самообеспечения безопасности (феноменология, механизмы, стратегии). Автореф. дисс. докт. псих. наук. Сочи, 2006. 40 с.
36. Леонтьев А. Н. Избранные психологические произведения. Т. 2. М.: Педагогика, 1983. 318 с.
37. Муравых А. И. Стратегическое управление экологической безопасностью. В: Безопасность Евразии, 2001, № 1. с. 607-637.
38. Опалева А. А. Институт личной неприкосновенности (теоретико-правовые проблемы): Автореф. дисс. ... докт. юрид. наук. М., 2008. 40 с.
39. Панченко А. В. Сущность категории «личная безопасность». В: Закон и право, 2008, № 5. с. 42.
40. Скубченко Л. Ф. Проблема безопасности личности и государства в политико-правовых концепциях Древнего мира. В: Вестник Международного института экономики и права, 2011, №1 (2). с. 146-152.
41. Стахов А. И. Безопасность в правовой системе Российской Федерации. В: Вестник Московского университета МВД России, 2005, № 3. с. 40-45.
42. Стремоухов А. В. Правовая защита человека. СПб.: Издательство СПб ГУП, 2007. 308 с.
43. Урсул А. Д. Перспективы безопасного будущего: направления разработки концепции устойчивого развития. В: Национальная безопасность/nota bene, 2014, № 6. с. 856-873.